

Motion till riksdagen 2009/10:U331

av **Annelie Enochson (kd)**

Folkmordet i det osmanska Turkiet samt kristna minoriteters situation i Turkiet och Irak

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella sammanhang ska verka för att den etniska diskrimineringen av assyrier/kaldéer/syrianer i deras hemländer förs upp på FN:s och EU:s dagordningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige erkänner assyrier/kaldéer/syrianer som ett folk.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i internationella sammanhang verka för att skapa en frizon i Irak för den kristna minoriteten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att assyrier/kaldéer/syrianers och armeniers kulturarv, som också är kristenhetens kulturarv, bevaras i länder som Turkiet och Irak.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för att lyfta frågan om bevarandet av assyrier/kaldéer/syrianers och armeniers kulturarv till FN:s organ Unesco.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Riksarkivet får i uppdrag att sammanställa svenskt arkivmaterial rörande folkmordet Seyfo på de assyriska/kaldéiska/syrianska och armeniska folkgrupperna.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska erkänna folkmordet på armenier och assyrier/kaldéer/syrianer i Turkiet som skedde under åren 1914–1922.

Fel! Okänt namn på

Historik

Det assyriska/kaldeiska/syrianska folket av i dag har släktskap med Gamla testamentets assyrier som under många hundra år politiskt dominerade en stor del av det som i dag kallas Mellanöstern. Det assyriska riket gick under omkring 600 f.Kr. Det nybabyloniska riket dukade under ett halvt sekel senare för persernas anstormning. Den persiska överhögheten avlöstes av makedonier, romare, araber, tatarer och turkar. Assyrier/kaldéer/syrianer var bland de första som accepterade kristendomen, och Armenien var år 301 den första nation som antog kristendomen som statsreligion. Det är den kristna tron som varit den sammanhållande länken under många hundra års islamisk dominans som tidvis urartade till regelrätt förföljelse, kvinnorov och konvertering till islam under mer eller mindre hårt tryck. Från början var assyrier/kaldéer/syrianer och armenier det dominerande folket i de inledningsvis nämnda områdena. Först efter korstågen och den blodiga tatariska invasionen kom assyrier/kaldéer/syrianer och armenier i tilltagande grad att bli en minoritet. Sedan 1840-talet har decimeringen och fördrivningen accelererat. I dag finns cirka 12 miljoner assyrier/kaldéer/syrianer och armenier kvar. Mindre än 1 miljon lever i Irak. Mindre grupper finns i Iran, Syrien, Turkiet, Libanon, Jordanien och i Europa, USA, Latinamerika och Australien. I Sverige finns cirka 60 000 assyrier/kaldéer/syrianer.

Assyrier/kaldéer/syrianers pressade situation

Assyrier/kaldéer/syrianers situation har vid åtskilliga tillfällen behandlats av riksdagen. Frågan har alltmer fokuserats på assyrier/kaldéer/syrianers pressade situation mellan olika kurdiska grupper och hemländernas regeringar och på kravet på erkännande som ett folk med gemensamt språk och kultur. Det är fortfarande angeläget att FN uppmärksammas på assyrier/kaldéer/syrianers svåra situation i form av etnisk diskriminering. Sverige bör därför i FN, EU och andra internationella sammanhang verka för att assyrier/kaldéer/syrianer erkänns som ett folk.

Det har skett många mord och terror mot de kristna i Irak. Denna terror mot kristna har delvis sin bakgrund i USA:s anfall i Irak. Hatet från Iraks muslimer mot USA uttrycks i terrorhandlingar mot kristna grupper, bland annat genom bomber mot kyrkor samt regelrätta avrättningar. I norra Irak har en muslimsk minoritet, kurder, också utsatts för förföljelse och som nu under FN:s överinseende fått en geografisk frizon för tryggare levnadsförhållanden. Den minoritet som är värst förföljd i Irak är den kristna minoriteten, och även de borde erbjudas en liknande frizon under FN:s överinseende för tryggare levnadsförhållanden.

Folkmordet i Osmanska Turkiet (Seyfo)

Det turkiska nationella uppvaknandet i slutet av 1800-talet resulterade i de första massakrerna. Under första världskriget följde ett regelrätt och välkänt folkmord på de kristna armenierna i östra Turkiet samt ett betydligt mindre känt men lika fruktansvärt folkmord mot assyrier/kaldéer/syrianer. Det mesta tyder på att folkmordet planerades centralt. Med massakern under 1914 och starten på det systematiska folkmordet 1915 som skulle skörda offer fram till 1922 beräknar man att omkring 500 000 assyrier/kaldéer/syrianer omkom. Många fler tvingades massutvandra till Irak, Syrien och andra angränsande länder. Denna svåra tid kallar assyrier/kaldéer/syrianer för "svärdets år", Seyfo. Av den i Lausannefredsfördraget 1923 mellan Atatürks nationalstat enligt västerländskt mönster och första världskrigets europeiska segermakter stadgade religionsfriheten blev inget resultat.

Grannländerna Irak och Syrien stod under mellankrigstiden under brittiskt respektive franskt mandat från Nationernas förbund, vilket inte hindrade lyd-regeringarna i dessa länder att fortsätta med den traditionella diskrimineringen och förföljelsen av icke-arabiska och icke-muslimska folkgrupper.

I Turkiet pågår fortfarande förtrycket av de kristna minoriteterna. Det är märkligt att den fått pågå i ett land som sedan andra världskriget tillhört Nato och har skrivit under de flesta internationella konventioner om mänskliga rättigheter och som själv uppger sig försvara frihet och demokrati. Turkiet vill ju tillhöra EU som har Köpenhamnskriterierna om de mänskliga rättigheterna som ett rättesnöre.

Nobelpristagaren, författaren Orhan Pamuk, bosatt i Istanbul, har upplevt hur känsligt det kan vara att prata om Seyfo i Turkiet. Han riskerade tre års fängelse, åtalad för att ha förolämpat "turkiskheten" enligt den turkiska strafflagen, men han frikändes dock till slut. I februari 2005 sade han i en schweizisk tidning att en miljon armenier och 30 000 kurder har dödat i hans hemland.

I FN-konventionen om folkmord (9 december 1948) står följande att läsa om folkmord:

Ingressen: ---/folkmord har under alla historiska perioder orsakat mänsklig-heten stora förluster/--- ("at all periods of history genocide has inflicted great losses on humanity").

Artikel II: Folkmord betyder någon av följande åtgärder som görs med syfte att förstöra, helt eller delvis, en nationell, etnisk, rasmässig (racial) eller religiös grupp, såsom

- A) att döda gruppens medlemmar
- B) att orsaka allvarlig fysisk eller psykisk skada till gruppens medlemmar
- C) att avsiktligt utsätta gruppen för levnadsförhållanden beräknade att orsaka dess fysiska förstörelse, helt eller delvis
- D) att införa åtgärder i syfte att förhindra födelser inom gruppen
- E) att med tvång överföra barn från en grupp till en annan.

Fel! Okänt namn på

Artikel III: Följande åtgärder är straffbara:

- A) folkmord (genocide)
- B) konspiration att utföra folkmord
- C) direkta och offentliga uppmaningar att utföra folkmord
- D) försök att utföra folkmord
- E) inblandning i folkmord.

De brott som nämns i konventionen och som är relevanta för assyrier/kaldéer/syrianer och armenier är

- A) att döda gruppens medlemmar (framför allt massavrättning av män och äldre pojkar)
- B) att orsaka allvarlig fysisk och psykisk skada (genom våldtäkter, bortrövande av kvinnor, plundring, förstörelse av egendom m.m.)
- C) att avsiktligt utsätta gruppen för levnadsförhållanden beräknade att förstöra gruppen (tvångsförflyttning av kvinnor och äldre män som till fots marscherade till läger i den syriska öknen, otaliga dog under strapatserna)
- D) att tvångsomhändertaga barn, unga och vackra flickor (förekommer i vittnesberättelser).

Dokumentation om folkmordet

Turkiska historiker, även de som skriver nu, tillbakavisar påståendet att det rörde sig om folkmord. De erkänner att tvångsförflyttning har ägt rum, men hävdar att syftet "bara" var att rensa krigsområdet från fientligt inställda opålitliga etniska grupper (framför allt armenier) och att avsikten inte var folkmord.

Det existerar många diplomatiska rapporter om händelser framför allt i Tyskland (Turkiets allierade under kriget), USA (neutral i början på kriget), Frankrike, England, Ryssland, Italien (inklusive Vatikanen), Danmark och Sverige. Därutöver finns dokument härrörande från protestantiska och katolska missionärer från flera länder, varibland de tyska är mest genomforskade.

Henry Morgenthau, USA:s ambassadör i Konstantinopel denna tid, har i sin redogörelse, "Ambassador Morgenthau's Story" (1918), berättat detaljerat om alla beskrivna händelser under denna tid. Morgenthau var ambassadör mellan 1913 och 1916 och stod i mycket nära relation till de flesta beslutsfattare i ungturkiska regimen och ledningen.

Morgenthau redogör för motivet för folkmordet, för kollapsen av Ottomanska riket och för ungturkarnas maktövertagande. Morgenthau ger även en fullständig bild av hur folkmordet gått till, bland annat följande: "Their passion for Turkifying the nation seemed to demand logically the extermination of all Christians, Greeks, Syrians and Armenians" (kapitel 22, s. 8). "The time had finally come to make Turkey exclusively the country of the Turks", samma sida. "The Armenians are not the only subject people in Turkey which have suffered from this policy of making Turkey exclusively the country of

the Turks.” ”The story, which I have told about the Armenians I could also tell, with certain modifications, about the Greeks and the Syrians.”

Svenske journalisten Stefan Andersson har i översättning från franska till svenska i en resumé sammanfattat berättelsen från den till Frankrike under folkmordet flyende biskopen av Van, Mar Manna Augin. Berättelsen återfinns i den franska utgåvan ”Syriens et Chaldéens 1914–1917, leurs martyres, leurs éesperances”. I resumén börjar biskopen av Van med att beskriva ungturkarnas bestialitet mot de kristna minoriteterna, jämförd med ”Röde Sultanens” Abdul-Hamids, för att sedan beskriva händelserna i Urmiah- och Salmasprovinserna.

Missionären, Jakob Künsler, rapporterade i mars 1915 från Urfa hur man utplånade samtliga som ingick i bärrabataljonerna. Enligt Künsler skedde detta med kniv i syfte att spara ammunition. Enligt ytterligare rapporter från Künsler fortsatte dessa avrättningar i Urfa fram till augusti 1915.

Tyske konsulin i Aleppo, nuvarande norra Syrien, Rössler, rapporterade hur man funnit tusentals människor med avskurna halsar ”som lamm” vid vägranterna i området mellan Urfa och Diyarbakir. Även denna rapport avsåg bärrabataljoner.

Den svenske historieprofessorn, David Gaunt, har under en följd av år bedrivit källforskning vid Södertörns högskola om händelserna i Ottomanska riket åren 1914–1923.

Pressmaterial i form av tidningsartiklar är mycket omfattande. Stödföreningar fanns i många länder, bland annat The American Committee for Armenian and Syrian Relief. Dokumentsamlingar från tyska, engelska och franska arkivkällor har publicerats för att dokumentera folkmord på armenier. Alla dessa samlingar inkluderar en del dokument som berör assyrier/kaldéer/syrianer. Dessa trycktes därför att armenier omnämns i samma dokument. Det kan antas att det finns många fler dokument som berör assyrier/kaldéer/syrianer i arkiven. Ringa forskning har ägnats assyrier/kaldéer/syrianer och de ottomanska folkmorden. Mest forskning har ägnats armenier. Det kan bero på att armenierna varit en mycket större folkgrupp och inkluderade en stor grupp intellektuella, däribland historiker. Dessutom hade Armenien intresse av att hålla frågan vid liv. Assyrier/kaldéer/syrianer hade ingen egen stat som stödde och kan stödja forskning.

Några skrifter av översiktskaraktär har utgivits i Frankrike och Tyskland och sedan översatts till andra språk. En internationell konferens om folkmordet på assyrier/kaldéer/syrianer har ägt rum vid ett australiskt universitet. Bortsett från enstaka kyrkohistoriker och lingvister finns få forskare och inget forskningscentrum som ägnar sig åt assyrier/kaldéer/syrianer.

Situationen i Turkiet – ett exempel

S:t Gabriëlklostret i Midyat i sydöstra Turkiet är en mycket viktig religiös och kulturell plats för Turkiets kristna minoritet. Klostret, som grundades för cirka 1 600 år sedan, är en del av det assyrisk/syrianska kulturarvet och ett av kristenhetens äldsta kloster. Det fungerar i dag som ett undervisningscenter i

Fel! Okänt namn på

kristendom och det assyriska/syrianska folkets historia för assyrier/syrianer från hela världen. Det är också ett hem för ett trettital fattiga assyrisk/syrianska barn och för ärkebiskopen samt flera munkar och nunnor. Majoritetsbefolkningen i tre omgivande byar verkar nu för att konfiskera delar av klostrets mark. Den turkiska staten har delvis legitimerat dessa anspråk genom att öppna en rättsprocess mot klostret, då de tre närmaste byarna i markområden intill Midyat har väckt åtal mot klostret. De vill ta över stora egendomar som tillhör Mor Gabriel-klostret sedan många århundraden tillbaka och vill stänga klostret. Trots dokument som bevisar äganderätten till dessa områden, godkänner de olika turkiska myndigheterna konfiskering av marken. Man anklagar assyrier/syrianer för att det har funnits en moské på platsen och då är platsen muslimsk, detta trots att klostret funnits sedan 397 e.Kr. och då fanns inte islam som religion.

Det finns få kristna kvar i Midyat och Turabdin, där har de levat i årtusenden. I staden Midyat fanns tidigare sju kyrkor, men nu är de flesta stängda. Däremot har antalet moskéer ökat från en till fyra. Redan 1997 hade den turkiska staten bestämt sig för att stänga Mor Gabriel men lyckades inte efter massiva protester.

Turkiets kristna minoritet, som har utsatts för svåra övergrepp i tidigare historiska skeden, upplever sig mycket pressad av den nu uppkomna situationen. För Turkiets ställning som kandidatland till EU är det av yttersta vikt att landet har ett fullgott minoritetsskydd i enlighet med Köpenhamnskriterierna

Kristdemokraterna har vid flera tillfällen påpekat att assyrier/kaldéer/syrianers svåra situation måste upp på FN:s dagordning och att det assyriska/kaldéiska/syrianska kulturarvet, som också är ett kristet kulturarv, måste bevaras till eftervärlden. Ett sätt att få FN:s och världens uppmärksamhet på assyrier/kaldéer/syrianers situation kan vara att FN-organet Unesco på allvar tar sig an denna fråga. Genom att lyfta fram kulturarvet skulle också assyrier/kaldéer/syrianers situation hamna i strålkastarljuset.

Eftersom vi har en sådan stor folkgrupp från det gamla Mesopotamien boende i Sverige och som nu är svenska medborgare så skulle det vara av stort intresse om Riksarkivet får i uppdrag att sammanställa svenskt arkivmaterial rörande folkmordet i det osmanska Turkiet (Seyfo) på den assyriska/kaldéiska/syrianska folkgruppen. Detta skulle kunna användas för vidare forskning. Det skulle också vara av väsentligt intresse om ett centrum för forskning om Mesopotamiens folkslag, historia och utveckling skapas och att centret även omfattar forskning om invandrare till Sverige från Mesopotamien.

Utrikesutskottet behandlade en liknade motion i betänkandet 2007/08: UU9. Där skriver utskottsmajoriteten bland annat följande:

Utskottet menar att det som drabbade armenier, assyrier/syrianer och kaldéer under det osmanska rikets tid sannolikt skulle betraktas som folkmord enligt 1948 års konvention, om den hade varit i kraft vid den aktuella tidpunkten.

Utskottet vill i likhet med tidigare understryka att det är viktigt att de massakrer som drabbat armenier, assyrier/syrianer och kaldéer kan diskuteras öppet. Enligt utskottet krävs, om detta ska bli möjligt, förutom öppenhet också förutsättningslös historisk forskning.

Fel! Okänt namn på

Jag anser att det är dags att Sverige nu erkänner folkmordet som skedde under den ottomanska tiden och att Turkiet en gång för alla gör upp med sin historia.

Stockholm den 6 oktober 2009

Annelie Enochson (kd)